Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

De moribus

https://hdl.handle.net/1874/342151

Incipit lucij Annei Senece cordubenſis de mo
ribꝰ. in quo notabiliter ⁊ elegāter vite mores enar
rat.

OMne pctm̄ actio eſt. Actio āt omnis
voluntaria eſt: tam honeſta q̄ turpis
ergo voluntariū eſt omne peccatum.
Tolle excuſationē. nemo peccat inuitus Educatio
et diſciplina mores faciunt. ⁊ id vnuſquiſq; ſapit
quod didicit. Itaq; bona ꝯſuetudo excutere debet
quod mala inſtruxit. Nihil intereſt quo animo fa-
cias quod feciſſe vicioſum ē. quia facta cernuntur
animꝰ vero non videtur. Nulla autē laus eſt. non
facere quod facere non poſſis. Quid homini ē ini
miciſſimū? homo libenter feras quod neceſſe eſt.
Dolor patientia vincitur. Expecta quod nunq̄ pe
niteas. non q̄ multis placeas. ſed qualibus ſtude
In hoc tantū incumbe. vt libentius audias q̄ lo-
q̄ris Multos correctioēz vite dr̄ātes mors icerta p̄
uenit. Itaq; omnis dies velut vltimus intueatur
Triſticiam ſi potes non admiſeris. ſi minus non
oſtenderis. Amicos ſecreto admone. palā autem
lauda. Verba rebus non perſonis extimāda ſunt

(Zwolle, Pt van Os van Breda, c 1486)

Oratorē te puta . ſi tibi ante oēs quod oportet per-
ſuaſeris Vt licentioſa mancipia aīmi: coerce linguā
ventrem ⁊ libidinem . Quod tacitū eſſe velis nemi-
ni dixeris . ſi tibi non imperaſti quō ab alio ſilenti
um ſperas: Ridiculū eſt aliquē odio nocentis . in
nocentiā perdere . Monſtro ſimilis eſt . auaricia ſe
nilis . Quid em̄ ſtultiꝰ eſt quod dici ſolet q̈z via de
ficiente augere viaticū: Omnes infātes terra nu-
dos excipit . Non pudeat te ſordidiꝰ viuere q̈z naſci
Quid dulciꝰ q̈z habere amicū . cum quo audeas vt
tecū omnia loqui: Seruādꝰ eſt ergo raro inuentꝰ
amicꝰ oī diligentia . Eſt em̄ alter ego . Magnaruz
viriū eſt negligere ledentē . Quid ſis intereſt nō q̇d
habearis . nondū felix es ſi te non turba deriſit Si
vis beatꝰ eſſe . cogita hoc primū contemnere q̇d ab
alijs vis contemni . Priuſq̈z ꝓmittas deliberes . ⁊
cū ꝓmiſeris facias Id agas ne quis merito tuo te
oderit . ⁊ ſi nullos inimicos tibi faciet iniuria mul
tos faciet inuidia . Solitudinē querat q̄ vult cū in
nocentibꝰ viuere . Optimꝰ ergo animꝰ ⁊ pulcher-
rimꝰ cultor dei ē . q̄ abſtinet ſe ab alieno m̄rimonio
prāns ꝑentibꝰ pietatē . cognatis indulgentiā . ami
cis fidem . oībꝰ equitatē . Deuitabis crudelitatez ⁊
miniſtrā crudelitatis irā . Non aliter viuas in ſoli

tudine aliter in foro. Nihil petas qđ negatur⁹ fui-
ſti. nihil neges qđ petitur⁹ fuiſti. Pacē hēbis cum
hoib⁹. bellū cū vicijs. Hoc hꝫ oīs affect⁹ vt in quod
ip̄e inſanit: in id putet etiā ceteros furere. Animū
in eo viciū ē qui nō melioꝛib⁹ vult placere ſꝫ pluribꝫ
Vis oīb⁹ eē not⁹ pꝛi⁹ effice vt neminē noueris Bo
nū eſt laudari ſꝫ p̄ſtanti⁹ ē eſſe laudabilē Morieris
Stultū ē timere qđ vitare nō poteris. Male opinā
tur de te hoīes. ſꝫ mali. Malis diſplicere ē laudari
Male de te loquūt hoīes. bene āt loqui neſciūt. fa
ciunt non qđ mereoꝛ ſꝫ qđ ſolent. Ipſi hoīes de te
mala loquūtur. moleſtū eſt. ſꝫ ſi nō mētiuntur Si
āt immerito inocentie mee nunc maxie gaudeo Ap
paret eī illos vera obiecturos ſi poſſent. Non es in
pꝛia tua. Pꝛia tua ē vbicūꝫ bn̄ es. illud eī ꝑ qđ bn̄ ē
nō ē in loco. ſꝫ in hoīe Nihil magnū in reb⁹ hūāis
niſi magno aīo deſpicias. q̄ ſūt maxie diuitie: non
deſiderare ditias. q̄s pximū hꝫ: is q̄ minimū cupit
qđ ē dare bn̄ficiū: deū imitari. Honeſti⁹ ē cū iudi
caueris amare q̄ꝫ cū amaueris iudicaē Diſſēſio ab
alio icipiat. a te āt recōciliatio Succurre paupꝑtati
amicoꝝ. imo occurre Aicos ſcđe res pāt aduſe cer
tiſſē ꝓbāt Peioꝛa ſūt tecta odia q̄ apta iīmic⁹ offē

dit ꝙ tacit⁹ h⁹ ei ira ſe denudat. illi⁹ q̄rit ad nocē
dum occaſionē. Mira ratio eſt q̄ non vult p̄dicari
quod gaudet intelligi. Agnoſci amat. qui qđ agit
oſtendit. Elemoſyna non tam accipientib⁹ ꝙ dan
tibus prodeſt. Et ſpes p̄mij ſolacium ſit laboris.
Que eſt maxima egeſtas? auaricia. pecunie impe
rare oportet non ſeruire. Nullū conſcium peccato
rum tuorū magis timueris ꝙ temetipſum Alium
potes effugere. te autē nunꝙ. Quis eſt paup? qui
ſibi videtur. Qui a multis timetur multos timet.
Infelicitatē erige. ſubmitte felicitatē. vera felicitas
innocentia ē. Nequicia ipſa ſui pena eſt. Mala con
ſcientia ſepe tuta eſt. ſecura nunꝙ libidinis initia
continebit qui exitus cogitabit. Beneficij accepti
nunꝙ oportet obliuiſci. dati protinus Inhoneſta
victoria eſt ſuos vincere. Satis eſt penarū potuiſ
ſe puniri. Inimicitias tarde ſuſcipe. amicitias ex
erce moderate. Vanitates ſimiliter depone Imago
animi ſermo eſt. q̄lis vt vita talis orō. Mag̃ res
eſt vocis ⁊ ſilentij temporamētū. Qui equo animo
malis immiſcetur mal⁹ eſt. Neminē laudaueris. ne
minē cito accuſaueris. ſꝫ puta te cū his teſtimoni
um dicere. Viciū eſt oīa credere. viciū nihil credere

Vtendū eſt diuitÿs. non abutendū. Nullū putaue
ris locū ſine teſte. excuſatōez querere viciū eſt. For
tior eſt q̄ cupiditatem vincit ꝙ q̄ hoſtem ſubÿcit ⁊
difficillimū ſeipſum vincere. Inique iraſcitur qui
ſuis iraſcitur. Amare ſic incipe tanꝙ non liceat d̄
ſinere. Magnarū rerum etiā ſi ſucceſſus non fue,
rit. honeſtꝰ eſt ipſe conatꝰ Nobilitas animi eſt ge
neroſitas ſenſus Nobilitas corpis generoſus ani
mꝰ Honeſtior eſt q̄ ſenectutem ad ociū retulit ꝙ in
ocio inuenit ⁊ tunc incipiat laborare Turpe ſpecta
culū prebet animꝰ eger. Nunꝙ ſit triſtis facies ti
bi in ꝯmodo alteriꝰ. Homo ſum. quō deuitabo ſe
cundarꝝ rerum inuidiā? Si felicitatē iactaueris cū
multis diues eris. Quō optime potentiā tuebor?
Impotentia occaſionis locū tenet innocentie pro
ximū confeſſio. Vbi confeſſio ibi remiſſio. Ire ſeue
ritas in vicio eſt. Boni iudicis eſt diſpenſare non
tm̄ quod damnandū ſit: ſed quatenꝰ Quis primꝰ
iuſticie modꝰ? Seueritas. Quietiſſimā vitā agerēt
hōies in terris ſi h̄ duo v̄ba a natura oīm rerꝝ tolle
rentur. meū ⁊ tuū. Qui pauptatē timet timendꝰ ē
Vires tuas amici magis ſentiāt beneficÿs. ꝙ ini
mici iniurÿs Pecunia nō ſaciat auariciā. ſꝫ irritat

ideo ſꝑ indiges .mihi crede non potes diues eſſe ⁊
felix Auribꝰ frequentiꝰ q̄ lingua vtere . Quicq̄d di
citurꝰ es ante q̄ alijs dicito tibi Nihil intereſt inter
iratū ⁊ iſanū niſi vnꝰ dies . alter ſꝑ iraſcitur.alter
ſꝑ inſanit . Facillime bonꝰ fueris .ſi illa vitaueris
q̄ vituperaueris . Cū alienos timueris teip ſum ve
rere.nam ſepe ſine alijs eſſe potes.ſine te nūquam.
Si bene te inſtruxeris . pudeat deteriora facere.
Quid perſuaſeris erit diuturnum.quod cogitaue-
ris erit in occaſione Alteri ſꝑ ignoſcito . tibijpſi nū
q̄ . Tm̄ ad virtutē adijcies . quātum ex voluptate
abſtraxeris . Stultū eſt ſomno delectari. ⁊ q̄ſi mor
tē moliri.cū ſomnꝰ aſſiduꝰ ſit mortis imitatio Bo
nis nocet q̄ malis ꝑcit . multi cū alijs maledicūt ſi
bijpſis ꝯuiciū faciūt Nihil turpiꝰ q̄ q̇ obijcit alteri
qđ ſibi obijciendū eſt . Vt licentioſa mācipia ai̅ im-
perio redige.linguā.libidinē.ventrē cupiditatem q̄
ꝯprimē . ſi non potes .paululū remitte . Sepe ea q̄
ſanari rōne non poterant ſanata ſunt tꝑe Qui ꝑp
ter pecunie amorē ⁊ libidinū moritur . oſ̄dit ſe non
q̄ ſui cauſa vixiſſe . Turpia ne dixeris.pauletim ei
pudor rerꝫ ꝑ verba dediſcitur . Sic habita vt potiꝰ
laudetur dn̄s q̄ domꝰ Conſuetudinaria res eſt in

nocentia. non damnatio ſʒ cauſa hoīem turpeʒ fa
cit. merito dānari pena dānati eſt. immerito dam
nari dānati eſt calamitas Si aliq̄d cogitaueris. ci
to apꝑebit conuerſantibꝰ Videri vis ab oībꝰ / nūq̄
bone honeſtatis ſimulatio longa. Quid de alienis
tractes. ex tuis iudices Multi ſunt obligandi. pau
ci offendendi. nā memoria beneficioꝝ fragilis ē in
iuriaꝝ tenax obiurgationi ſꝑ aliq̄d blande ꝯmiſce.
facilꝰ enim penetrāt verba q̄ molli vadunt via. q̄ʒ
q̄ aſꝑa. Nemo ei ſe mutat q̄ mutari deſperat. Quo
ciens ſcribens aliquid dicturꝰ es ſcito moꝝ tuoꝝ
te hoībꝰ chirographū dare. Qui in ſeruos iraſcitꝛ
⁊ crudelis eſt ſatis oñdit ptātem aduerſus alieōs
ſibi defuiſſe. Qui neſcit tacere neſcit ⁊ loqui. facili
us eſt pauperi contemptū effugere q̄ʒ diuiti inuidi
am. bonꝰ fruitur bona conſcientia. Malis hoībꝫ
tutiſſimū eſt effugere. Nulla puſilla domꝰ que mꝉ
tos amicos capit. Scire vti paupertate maxima fe
licitas Acuit increatio animū frangit remiſſio Nū
q̄m ſcelꝰ ſcelere vincendū eſt. Bonꝰ vir eſt q̄ eo ꝓ
duxit affectū animi. vt non tm̄ peccare non velit. ſʒ
etiā non poſſit. Regnantibꝰ peius multo periculū
eſt q̄ʒ his q̄ iudicantur. hi em̄ ſingulos timent. illi

vniuerſos. Nunq̄d fortis fortem ſe gl'abitur. queꝫ corporis egritudo efficit infirmū? Nunq̄d diues in opibus ſuis gloriabitur. cuiꝰ ſpem fur, vel tyrannꝰ obrupit? Quicquid nobilitas gl'abitur effecta non nunq̄ꝫ indignis ⁊ miſerabilibꝰ ſeruiens? Fugienda ſunt omnibus modis ⁊ abſcindenda igni ac ferro. totoq; artificio ſeparanda. languor a corpore. imperitia ab animo. luxuria a mente. a ciuitate ſeditio. a domo diſcordia. a cunctis rebꝰ intemperantia. Dixit quidam amicorum omnia eſſe cōmunia. ⁊ amicum ſeipſum eſſe alterum. Duoruꝫ temporum maxime habendā curam. ⁊ eorum que acturi ſumꝰ ⁊ eoꝝ q̄ geſſimꝰ. Poſt deū veritatem colendam. que ſola hoīes dijs proximos facit

Finit liber lucij Annei Senece
de moribus

Incipit liber lucij Annei Senece de formula honeſte vite. vel de quatuor v̄tutibꝰ cardinalibꝰ.

Quattuor virtutū ſpecies multorū ſapien
tum ſententijs diffinite ſunt. quibus ani
mus humanꝰ comptꝰ ad honeſtatē vite poſſit acce
dere Harū prima eſt prudentia. Scd̄a magnanimi
tas Tercia continentia. Quarta iuſticia. Singu
le igitur his officijs que ſubtus annexa ſunt hone
ſtū ac bene moratū virum efficiunt.

¶ De prudentia.

Quiſquis ergo prudentiam ſequi deſiderat.
tunc ꝑ rationē recte viuet. ⁊ ſi oīa prius
exiſtimet ⁊ ꝑpenſet ⁊ dignitatē rebꝰ non ex opiniōe
multorū ſed ex earū natura conſtituat. Nam ſcire
debes qꝛ ſunt que videantur eſſe bona. ⁊ non ſunt
et ſunt q̄ videantur non bona eſſe ⁊ ſunt. Quecun
qꝫ ex rebꝰ tranſitorijs poſſides non mireris. ſed ꝓ
te tanꝙ tua diſpenſes ⁊ vtaris. Si prudentiā am
plecteris vbiqꝫ idem eris ⁊ prout rerum ac tpm va
rietas exigit. te accōmodes ipſi. nec te in aliquibus
mutes ſed potiꝰ aptes. ſicut manꝰ. que eadem eſt
cum in palmā extenditur ⁊ cum in pugnū aſtringi-
tur. Prudentis propriū eſt examinare conſilia ⁊ nō
cito facili cre dulitate ad falſa prolabi. De dubijs

non diffinias ſed ſuſpenſam tene ſn̄iam Nihil inex
pertum affirmes qꝛ non omne veriſimile verum ē.
ſicut ⁊ ſepiꝰ quod primū incredibile videtur non cō
tinuo falſum eſt. Crebro ſiquidē faciem mendacij
veritas retinet. Crebra mendaciū ſpecie veritatis
obcluditur. Nā ſicut aliquando triſtem frontem
amicꝰ ⁊ blandā adulator oſtendit. ſic veriſimilitu
dine coloratur falſitas. ⁊ vt fallat vel ſurripiat co
natur. Si prudens eſſe cupis in futura ꝓſpectum
intende ⁊ que poſſunt contingere animo tuo propo
ne. Nihil tibi ſubitū ſit. ſed totum ante proſpicias
Nā qui prudens eſt non dicit. non putaui quidem
hoc fieri. qꝛ non dubitat. ſꝫ ſpectat nec ſuſpicatur
ſed cauet. Cuiuſcūq; facti cauſam require. cuꝫ ini
tia inueneris exitꝰ cogitabis. Scito te in quibuſdā
debere ꝑſeuerare que cepiſti. quedā vero nec incipe
re in quibꝰ perſeuerare ſit noxiū. Prudens fallere
non vult. falli non p̄t. Boni eſt viri etiā in morte
neminē fallere. Opiniōes tue iudicia ſint Cogita
tōes vagas ⁊ velut ſomno ſiles nō excipias quibꝰ
ſi aīm tuū oblectaueris excecaberis. cū oīa diſpoſu
eris triſtis remanēbis. ſꝫ cogitatio tua ſtabilis ⁊ cer
ta ſit ſiue deliberet ſiue q̄rat ſiue ꝯtempletur aut cō

ſulat nō recedat a vero. Sermo q̇ꝫ tu⁹ nō ſit ianis
ſꝫ aut ſuadeat aut moueat aut ꝯſoletur aut p̄cipiat.
Lauda parce. vitupa parci⁹ Nā ſicr repħenſibilis
ē nimia laudatio vt imoderata vitupatio. Illa ſiq̄
dē adulatione iſta malignitate ſuſpecta ē Teſtimo
niū veritati. nō amicitie reddes. Cū ꝯſideratione
ꝓmittas. pleni⁹ q̄ꝫ ꝓmiſeris preſta. Si pꝛudens ē
anim⁹ tu⁹ trib⁹ tpib⁹ diſpenſetur. Pꝛeſentia oꝛdi
na. futura ꝓuide. p̄terita recoꝛdare. Nā q̄ nil de p̄
teritis cogitat obliuioſus ⁊ fatu⁹ r̄putat. q̄ nihil d̄
p̄ñti attendit ꝑdit vitā. q̄ nihil de futuro p̄medita
tur in oīa incaut⁹ incidit. Pꝛoponas in aīo tuo fu
tura mala ⁊ bona vt illa ſuſtinere poſſis ⁊ iſta mo-
derari Nō ſꝑ in actu ſis ſꝫ interdū aīo tuo requiem
dato. ⁊ requies ipſa plena ſit ſapie ſtudijs ⁊ cogitati
onib⁹ bonis Nā pꝛudēs nunq̄ꝫ ocio marcet. hꝫ āt
aliquū remiſſū aīm diſſolutū nunq̄ꝫ. accelerat tarda
ꝑplexa expedit. dura mollit. aſpa lenit. erigit ardua
Scit ei q̄d q̄ via aggredi dēat ⁊ cito ſingla ⁊ diſtin
cte cūcta videt ꝯſilia pitoꝛū. Ex aptis obſcura exti
mat. ex puulis mag̃. ex ꝓximis remota. ex ꝑtib⁹ to
ta. Non te moueat dicentis auctoꝛitas. nec q̄s. ſed
q̄d dicatur intendito. nec q̄ꝫ multis. ſed qualibus

placeas cogita. Id quere quod inuenire poſſis Id
diſce quod ſcire potes Id opta quod optari coram
bonis p̄t. Nec altiori te rei imponas in qua tibi ſtã
ti tremendũ. aſcendenti cadendũ ſit. Conſilia tibi
ſalutifera aduoca. Cũ tibi alludit vite proſperitas
tunc te velut in lubrico retinebis ac ſiſtes. nec tibi
dabis impetꝰ liberos ſed circũſpicies quo eundum
ſit. vel quouſqꝫ

De magnanimitate.

Magnanimitas vero q̄ ⁊ fortitudo dicitur. ſi
inſit animo tuo cũ magna fiducia viues li
ber. intrepidꝰ. alacer. Magnũ animi donũ eſt nõ
vacillare. conſtare ſibi ⁊ finẽ vite intrepide expctãre
Nil aliud magnũ in rebꝰ humanis niſi animꝰ ma
gna deſpiciens Si magnanimꝰ fueris nunq̃ iudi
cabis ꝯtumeliã t fieri vel iniuriã De inimico dices
non nocuit mihi. ſed animũ nocendi habuit ⁊ cum
illum in ptãte tua videris. vindictã putabis vindi
care potuiſſe. Scito enĩ honeſtũ ⁊ magnũ genus
vindicte eſſe ignoſcere. Neminẽ ſurſurro appetas
neminẽ ſuffodias. palã aggredere. non geres con
flictũ niſi indixeris. nã fraudes ⁊ doli imbecillũ de
cent. Eris magnanimꝰ ſi pericula nec appetas vt teme

rari9. nec formides vt timid9. nā nil timidū facit. animū. niſi repħenſibilis vite ꝯſcia Menſura ergo magnanimitatis eſt nec timidū eſſe hoīem. nec audacem

¶ De continentia

Continentiā vero ſi diligis. circūcide ſuperflua ⁊ in arctū deſideria tua ꝯſtringe. Conſidera tecū q̈ntum natura poſcat ⁊ non q̈ntū cupiditas expetat Si ꝯtinēs fueris. eo vſq; ꝑuenies vt teipſo ꝯtent9 ſis Nam q̄ ſibiipſi ſatis eſt. cum diuitÿs nat9 eſt Impone ꝯcupiſcentie tue frenū. ⁊ oīa q̄ occulta voluptate aīm trahunt reÿce. Ede citra cruditatem. bibe citra ebrietatē. obſerua ne in ꝯuiuio aut in q̈libet vite coītate quos non imitaberis damnare videaris. nec pñtib9 delicÿs inherebis. nec deſiderabis abſentes. Vict9 tibi ex facili ſit nec ad voluptatē ſed ad cibū accede. Palatū tuum fames excitet. non ſapores Deſideria tua paruo redime q2 hoc tm̄ curare debes vt deſinant. atq; ita q̈ſi ad exemplar diuinū compoſit9. a corpore ad ſpiritū quantū potes abducere. Si ꝯtinentie ſtudes habita non amene. ſ3 ſalubriter. nec dn̄m eſſe velis notū a domo. ſed domū a dn̄o. Non tibi aſcribas

qd̄ non es .nec maioꝛ q̄z ſis videri velis Hoc magiſ
obſerua/ne paup̄tas tibi immūda ſit .nec parſimo
nia ſoꝛdida: nec ſimplicitas neglecta: nec lenitas lā
guida. ⁊ ſi tibi res exigue ſunt: non tū ſint anguſte
nec tua defleas: nec aliena mireris. Si ꝯtinentiam
diligis turpia fugito añq̄z accidant. nec quēq̄z aliū
verēberis pl⁹ q̄z te. Oīa tolerabilia p̄ter turpitudi
nē crede. a verbis q̊z turpib⁹ abſtineto: qꝛ eoꝝ licē
tia impudentiā nutrit Sermones vtiles magis q̄z
facetos ⁊ affabiles ama. rectos poti⁹ q̄z ob ſecūdā
tes Miſcebis interdū ſerijs iocos: ſꝫ tempatos ⁊
ſine detrimēto dignitatis ac verecūdie. Nā rep̄hen
ſibilis riſus ē ſi imodic⁹ ſi pueriliter effuſus : ſi mu
liebꝛiter fract⁹ . odibilē q̊z hoiem facit riſus aut ſup
b⁹ ⁊ elat⁹ aut malign⁹ ⁊ furtiu⁹ : aut alienis maſ
euocat⁹ Si ergo tps iocos exigat hos q̊z cū digni
tate ſapiē gere: vt te nec quiſq̄z notet tanq̄z aſperū
nec ꝯtemnat quaſi vilē. Nō erit tibi ſcurrilitas ſed
grata vꝛbanitas. Sales tui ſint ſine dēte: ioci ſine
leuitate: riſus ſine cachinno: vox ſine clamoꝛe. icel
ſus ſine tumultu: q̄es ſine deſidia. ⁊ cū ab alijs lu
ditur: tu ſcī aliq̄d honeſtiq; tractabis. Si ꝯtinens
es adulationes euita. ſitq; tibi tam triſte laudari

a turpib⁹ q̃ȝ ſi audet is ob turpia. letior eſto quo
tiens diſpices maie. ⁊ ma or de te eſtimationes
malas verã tibi laudẽ aſcribe. Difficillimũ ꝯtinen
tie op⁹ eſt aſſentatio nes adulationũ repellere: q̃rũ
ſermones aĩm quadã voluptate reſoluũt. Nulli⁹
ꝑ aſſentatiõeȝ amicitiã merearis nec ad tuã ꝓmerẽ
dam ꝑ hanc aditũ pandas Non eris audax nec ar
rogans ſubmittes te: non ꝓijcies grauitate ſerua
ta. Admoneberis libenter ⁊ repͥhenderis patiẽter
Si merito obiurgabit te aliq̃s ſcito qꝛ ꝓfuit. ſi im
merito: ſcito qꝛ prodeſſe voluit. Non acerba ſȝ blã
da timebis verba. Eſto viciorꝫ fugax ipſe tuorum
aliorꝫ neqꝫ curioſus ſcrutatoꝛ: neqꝫ acerbus repre
henſoꝛ: ſed ſine exprobratione correptor. Ita vt ad
monitõem hilaritate ꝓuenias. ⁊ erroꝛi facile veni
am dato: nec extollas quenq̃ȝ neqꝫ deijcias Dicen
tiũ eſto tacit⁹ auditor audientiũ. ꝓmpt⁹ receptor.
Req̃renti facile rñde: ꝯtẽdenti facile cede: nec in iur
gia diſcertationeſqꝫ deſcendas Si ꝯtinens es ani
mi tui mot⁹ corpiſqꝫ obſerua ne indecori ſint. Nec
illos ideo contemnas quia latent. nam nil differt
ſi nemo videat: cum tuipſe illos videas. Mobilis
eſto: non leuis. . conſtans non pertinax alicuius

rei ſciam habere te. nec ignotū ſit nec moleſtū Oēs
tibi pares facies Inferioꝛes ſuꝑbiendo non ꝯtem-
nas Suꝑioꝛes recte viuendo nō timeas In reddē
da officioſitate neqȝ negligēs neqȝ exactoꝛ appeas
Cunctis eſto benignꝰ. nemini blandꝰ. paucis famili
aris. oībꝰ equꝰ Seuerioꝛ eſto in iudicio ꝙ̄ in ſermo
ne. vita ꝙ̄ vultu. cultoꝛ clemētie. deteſtatoꝛ ſeuicie
bone fame neqȝ tue ſeminatoꝛ. neqȝ aliene inuidꝰ.
Rumoꝛibꝰ. criminibꝰ. ſuſpicionibꝰ minime credu
lꝰ ſis. ſȝ potiꝰ malignꝰ. q̄ ꝑ ſpeciē ſimplicitatis ad
nocendū aliquibꝰ ſurrepſerint oppoſitꝰ ſis. ad irā
tardꝰ: ad miam ꝓnꝰ. in aduerſis firmꝰ. in ꝓſpis
cautꝰ ⁊ humilis. occultatoꝛ virtutū ſicut ⁊ alij vici
oꝝ. Vane gloꝛie ꝯtemptoꝛ. ⁊ bonoꝝ quibꝰ p̄ditus
es non acerbꝰ exactoꝛ. Nulliꝰ imprudentiā deſpici
as. rari ſermonis ipſe ſis. ſȝ loquaciū auditoꝛ pa
tiens Seuerꝰ non ſeuꝰ ſȝ hilarem non aſpernans.
Sapie cupidꝰ ⁊ docilis hoīes cū docent diſcunt. q̄
noſti ſine arrogantia poſtulanti impartias. q̄ ne
ſcis ſine occultatione ignoꝛantie tibi poſtula imꝑti
ri. Non ꝯturbabit ſapiens moꝛes publicos. nec po
pulū in ſe vite nouitate conuertet. Iuſticie poſt hȝ
virtus eſt ¶ De iuſticia.

Quid eſt iuſticia. niſi nature tacita conuentio in adiutoriū multoꝝ inuenta. Et quid eſt iuſticia niſi noſtri animi ꝯſtitutio Sed eſt diuina lex et vinculum ſocietatis humane. In hac non eſt ꝙ eſtimem⁹ quid expediat. expedit tibi quicq̄c illa dictauerit Quiſquis ergo hanc ſectari deſideras. deum time pri⁹ ⁊ ama. vt ameris a deo. Amabis em̄ deū ſi in hoc illū imitaberis vt velis omnibꝫ ꝓdeſſe ⁊ nulli nocere. ⁊ tūc te iuſtum viꝝ appellabunt. ōnes ſequentur. venerabūtur ⁊ diligent. Iuſt⁹ em̄ vt ſis non ſolū non nocebis. ſed etiam nocentes ꝓhibebis. nam nil nocere non eſt iuſticia. ſed abſtinētia alieni eſt. Ab his ergo incipe vt non auferas. vt ad maiora ꝓueharis ⁊ alijs ablata reſtituas. Raptores q̊ꝫ ipſos ne alijs timendi ſint caſtiga ⁊ cohibe Ex nulla vocis ambiguitate ꝯtrouerſiā cōiectes. ſꝫ animi qualitatē ſpeculare Nihil tibi interſit an affimes an iures. De fide ⁊ religione ſcias agi vbicūꝫ de veritate tractatur. nā ſi iureiurādo de⁹ inuocetur ⁊ nō inuocāti teſtis ē. tū non trāſies veritatē. ne iuſticie trāſeas legē. ꝙ ſi aliqū coerceris vti mendacio. vtere non ad falſi. ſꝫ ad veri cuſtodiam. ⁊ ſi contigerit fidelitatem mendacio redimi

non mentieris::ſed potiꝰ excuſaberis:q̄ ibi hone-
ſta cauſa eſt. Juſtꝰ ſecreta non ꝓdit:tacenda em̄ ta
cet:loquenda loq̄tur:atq̄ ita illi apta pax eſt ⁊ ſecu
ra tranquillitas:vt dū alij vincantur a malis.vin
cantur ab illo mala. Hec ergo ſi ſtudere curaueris
letꝰ ⁊ intrepidꝰ curſus tui finē expecta. ꝓſpiciens
hec triſtia hilaris ⁊ tumultuoſa quietꝰ. ⁊ extrema
ſecurꝰ.

¶ De menſura ⁊ moderatione prudentie

His ergo inſtitutionibꝰ obſeruatis quatuor
virtutū ſpecies ꝑfectū te facient.viꝫ:ſi men
ſurā rectitudinis earꝫ equo viuendi fine ſeruaueriſ
Nā ſi prudentia terminos ſuos excedat:callida ⁊
pauida ꝯmiſeris inueſtigator latentiū ⁊ ſcrutator
qualiūcunq̄ noxarꝫ oñderis:notaberis timidꝰ ſuſ
picioſus:attentꝰ Semꝑ aliq̄d q̄rens:ſꝑ aliquid ti
mens:ſꝑ aliquid dubitans ⁊ ſubtiliſſimas ſuſpitio
nes ſuas ad alicuiꝰ repħenſionez impingas:mon-
ſtraberis digito aſtutia plenꝰ:vt verſipellis ⁊ ſim-
plicitatis inimicꝰ:contēplatorq̄ culparꝫ. ⁊ poſtre-
mo vno noīe vocaberis a cunctis:malꝰ homo. In
has ergo maculas te prudentia īmenſurata ꝑducꝫ
q̄cunq̄ in illa mediocri lance ꝑſiſtit:ne obtuſuz in

ſe aliq̃d habeat: nec verſutũ.

¶ De moderãda fortitudine.

Magnanimitas aũt ſi ſe extra modũ extollat: faciet viꝝ minacem: inflatũ: turbidũ: inquietũ. ꝛ in quaſcũq; excellentias dictoꝝ actorum, neglecta honeſtate feſtinũ: q̃ momentis oib9 ſupercilia ſurrigens vt beſtia. inq̃eta oſcitat: alium ferit aliũ fugat Sed q̃uis audax ſit impugnator: tũ mẽta extra ſe valentia ferre non poterit. Sed aut miſerũ appetit finẽ: aut erũnoſam ſui memoriã derelinq̃t. Menſura ergo magnanimitatis ē. nec timidũ eſſe hoiem: nec audacem.

¶ De modo tẽꝑantie

Continentia deinde his terminis te aſtringat: caue ne parc9 ſis: ne ſuſpicioſe ꝛ timide manũ ꝯtrahas Ne in minimis q̃ꝫ ſpem ponas Nã talis ꝛ incircũciſa vilis putabitur integritas. Hac ergo mediocritatis linea continentiã obſeruabis: vt nec voluptati dedit9 prodig9 ꝛ luxurioſus appareas. Nec auara tenacitate ſordidus. aut obſcur9 exiſtas.

183600

¶ Qualiter ſit moderāda iuſticia.

IUſticia poſtremo eo mediocritatis tibi itine-
re regenda ē vt nec ductu iugiter leui immotā
ſꝑ animi rōem negligentia ſubſequatur. Corrigē
di curā geras. ſꝫ neqꝫ licentiā peccandi aut alludē
tib⁹ ꝓterue ꝑmittas. neꝫ rurſum nimia rigiditate
et aſperitate. nil venie aut benignitati reſeruans.
humane ſocietati dur⁹ appareas Ita ergo iuſticie
regula tenenda ē vt reuerentia diſcipline ei⁹. neqꝫ
nimia negligentie lenitate deſpecta vileſcat neqꝫ ſe
ueriori atrocitate durata grām humane amabilita
tis amittat ¶ Cōcluſio p̄miſſoꝝ

Si qs ergo vitam ſuā ad vtilitatem non tm̄ ꝓ
priā. ſed multoꝝ inculpabiliter ꝯponere deſi
derat. Hanc p̄dictaꝝ virtutū formulam ꝓ qualita
tib⁹ tpm. locoꝝ. pſonarum atqꝫ cauſaꝝ ſeqtur eo
mediocritatis īſiſtens tramite q̄ ꝑ abrupta altrin
ſec⁹ p̄cipicia. aut ruentē ipeſ ſui deuitet inſaniā aut
deficientē puniat ignauiā.

¶ Finit tractat⁹ Senece de quatuor virtutib⁹. ꝛ
de formula honeſte vite

Ra
E